

EU-Moldova Civil Society Platform		Platforma Societății Civile UE-Moldova

Raport al Platformei Societății Civile UE-RM privind Statul de Drept și Buna Guvernare în Republica Moldova

Raportor: Ion Guzun

SUMAR

Până la 1 mai 2016, Parlamentul și Guvernul au implementat mai multe acțiuni relevante în cadrul acordului de Asociere. Cele mai relevante fiind adoptarea Legii cu privire la Procuratură, legea cu privire la reorganizarea sistemului judecătoresc.

O serie de legi au fost adoptate în prima lectură. Deși adoptarea legislației a fost o restanță a legislativului și executivului, din ianuarie 2016, mai multe proiecte de legi sunt adoptate cu o viteză destul de mare. În câteva cazuri relevante societatea civilă a solicitat discuții publice asupra proiectelor de legi care au fost modificate în comparație cu versiunea inițială supusă consultărilor publice.

TITLUL II: DIALOGUL POLITIC ȘI REFORMELE, COOPERAREA ÎN DOMENIUL POLITICII EXTERNE ȘI DE SECURITATE.

1. În aprilie 2015, fracțiunea Partidului Socialist din Republica Moldova a înregistrat inițiativa legislativă de abrogare a legii nr. 121 din 25 mai 2012 cu privire la asigurarea egalității de șanse. Avocatul Poporului a emis o declarație publică care condamnă această inițiativă și o califică drept o amenințare pentru drepturile și libertățile fundamentale ale omului și un regres de la nivelul deja atins de asigurare a egalității în Republica Moldova.
2. La 25 februarie 2016 a fost adoptată Legea cu privire la procuratură, în vigoare de la 1 august 2016. Legea a luat în considerare recomandările Comisiei de la Veneția. La moment, Procuratura urmează să elaboreze tot setul de acte normative necesare implementării legii – regulamentul de activitate al Consiliului Superior al Procurorilor (CSP), regulamentele de activitate ale colegiilor CSP, ș.a. Curtea Constituțională a avizat pozitiv propunerile de modificare a Constituției în partea ce ține de numirea în funcție a Procurorului General. Constituția urmează să fie modificată în termen de 6 luni.
Un pachet de legi conexe pentru a asigura implementarea adecvată a legii procuraturii, a fost aprobat de Guvern în aprilie 2016. Documentul a fost modificat fără aprobarea grupurilor de lucru care au elaborat pachetul de legi. Documentul urmează să fie examinat de parlament și aprobat până la 31 iulie 2016. Adoptarea proiectelor de legi fără o consultare publică este inadmisibilă. Societatea civilă și-a manifestat îngrijorarea de numirile în funcțiile de conducere în cadrul procuraturii până la adoptarea noilor acte normative. Totodată, considerăm că Parlamentul urmează să se abțină de la numirea unui Procuror General. Conform noilor prevederi, Procurorul General urmează să fie numit de președintele țării.
În aprilie 2016, fracțiunea Partidului Socialist din Republica Moldova a sesizat constituționalitatea Legii cu privire la Procuratură la Curtea Constituțională.
3. După adoptarea Legii cu privire la Procuratură din 25 februarie 2016, Centrul Național Anti-va avea mai puține competențe, astfel încât activitatea instituției urmează să fie revizuită. Totodată, competențele CNA referitor la spălarea banilor urmează să fie atribuite Ministerului Finanțelor.

Guvernul trebuie să ia în considerare instituirea unei agenții independente de recuperare a banilor proveniți în urma infracțiunilor.

4. Din 30 octombrie 2014, o funcție de judecător la Curtea Constituțională a devenit vacantă. Această vacanță urmează să fie suplinită de către Guvern. La 23 octombrie 2015, Guvernul a adoptat un Regulament privind modul de organizare și desfășurare a concursului pentru suplinirea acestei vacanțe și a creat o Comisie pentru selectarea candidaților. Potrivit Regulamentului, concursul consta din trei etape, preselecția candidaților în baza dosarelor depuse, proba scrisă și interviul. În urma interviului, care a avut loc la 27 noiembrie 2015 și a fost public, Comisia a constatat că dl Zaporojan urmează a fi propus Guvernului pentru a fi numit în funcția de judecător la Curtea Constituțională. Cu regret, deși au trecut mai mult de 6 luni de la nominalizare, Guvernul încă nu a suplinit funcția vacantă de judecător la Curtea Constituțională.
O astfel de procedură de selectare a judecătorului la Curtea Constituțională are loc pentru prima dată în istoria Republicii Moldova. Anterior, candidații erau numiți de Guvern fără o procedură de selecție transparentă. Din cei șase judecători ai Curții Constituționale, doi sunt numiți de Parlament, doi de Guvern și doi de CSM.
5. În 2014 a fost adoptată o nouă lege cu privire la avocatul poporului. Selectarea avocatului poporului a fost realizată cu întârziere de un an. În 2016 a fost numit în funcție avocatul poporului pentru dreptul copilului.
6. Pachetul de legi ce țin de Comisia Națională de Integritate (CNI) și legislația conexasă a fost adoptat în prima lectură de Parlament. Societatea civilă îndeamnă Parlamentul să adopte pachetul de legi cât de curând posibil și în forma în care a fost consultată cu societatea civilă și partenerii de dezvoltare. La moment subiecții de verificare sunt aproximativ 65.000 de persoane (consilieri locali, primari, funcționarii din ministere ș.a.). Astfel, este necesar de a verifica funcționari de un rang mai înalt pentru a exclude suprasolicitarea CNI.
7. Proiectul legii privind testarea integrității instituționale urmează să fie supusă dezbaterilor publice și să fie adoptată în conformitate cu expertiza oferită de Comisia de la Veneția și hotărârea Curții Constituționale.

TITLUL III: LIBERTATE, SECURITATE ȘI JUSTIȚIE

1. Implementarea Strategiei de Reformă a Sectorului Justiției (SRSJ) stagnează iar reformele sistemice sunt în întârziere. Adoptarea legii cu privire la Procuratură, reorganizarea hărții judecătorești, ș.a. sunt printre puținele acte importante care au fost adoptate. Nu sunt disponibile informații publice dacă până la 1 mai 2016 Guvernul ar solicitat evaluarea implementării SRSJ de experții UE. Aceasta este unica modalitate pentru deblocarea finanțării implementării SRSJ în sumă totală de EUR 60 mln.
2. CSJ a adoptat mai multe măsuri de aplicare uniformă a legislației privind aplicarea sancțiunilor pentru corupție pasivă, corupere activă și trafic de influență (art. 324 - 326 Cod penal). Totodată, se constată lipsa unei practici uniforme între judecătorii, curțile de apel și CSJ. CSJ a casat mai mult de 70% din deciziile emise de curțile de apel. La rândul său, instanțele de apel au casat 52% de sentințe emise de judecătorii. Examinarea defectuoasă a cauzelor de corupție se confirmă și prin numărul mare a cauzelor remise la rejudecare.
3. Societatea civilă a făcut publice mai multe opinii referitor la numirea și promovarea judecătorilor, inclusiv la CSJ. CSM nu motivează hotărârile în baza cărora sunt promovați judecătorii, creându-se impresia că unii dintre judecătorii numiți în funcție sau promovați sunt evaluați după alte criterii decât cele stabilite în lege.

4. La aproape un an de la adoptarea noului mecanism de răspundere disciplinară a judecătorilor (Legea nr. 178), statistica a arătat că rata de intentare a procedurilor disciplinare, în anul 2015, a scăzut cu aproape 27% în comparație cu anul 2014, deși cercul subiecților care depun sesizări s-a extins. Astfel, dacă în anul 2014 era intentată o cauză la fiecare 48 de petiții disciplinare, atunci în anul 2015 s-a intentat o cauză la fiecare 61 de sesizări. Mai mult, și rata de sancționare a judecătorilor a scăzut de patru ori. În condițiile în care, potrivit ultimelor sondaje, în jur de 75% din populație nu au încredere în sistemul justiției, o scădere atât de mare a ratei de sancționare este greu de explicat altfel decât printr-un mecanism mult prea complicat și formalist de tragere la răspundere disciplinară.
5. În aprilie 2016, parlamentul a adoptat legea cu privire la reorganizarea hărții judecătorești. Aceasta presupune, la general, reducerea numărului de judecătorii de la 44 la 15 având un număr minim de 9 judecători. La moment 28 din judecătorii (64%) au mai puțin de 6 judecători per instanță. Reorganizarea instanțelor judecătorești, presupune și construcția palatului justiție, o instanță pentru cinci instanțe din municipiul Chișinău. Construcția unei instanțe judecătorești pentru cel puțin 120 de judecători, cel puțin 500 de angajați și o capacitate de cel puțin 50 persoane reținute sau aflate în arest, este aproape imposibilă.
6. În anul 2009, în hotărârea *Lordachi ș.a. c. Moldovei*, CtEDO a constatat că legislația cu privire la interceptarea convorbirilor nu conținea garanții suficiente împotriva abuzului, iar numărul de autorizări ale interceptării convorbirilor telefonice era foarte înalt (în 2005 - 98.81%, în 2006 - 97.93% și în 2007 - 99.24%). În cadrul unei analize efectuate de CRJM, s-a constatat că circa 98% din cererile de interceptări ale convorbirilor telefonice sunt autorizate anual în Republica Moldova, iar numărul cererilor de interceptare a crescut de câteva ori în ultimii ani, ajungând la 9,962 în anul 2015.
Deși legislația cu privire la interceptări a fost modificată în 2012, înăsprind condițiile pentru efectuarea interceptărilor, numărul de demersuri de autorizare a interceptărilor a crescut constant, iar rata autorizărilor de către judecătorii de instrucție a rămas la fel de înaltă – circa 98% anual. Această situație poate fi explicată prin faptul că judecătorii de instrucție nu examinează suficient de minuțios necesitatea interceptărilor și caracterul de excepție al acestora, precum și proporționalitatea acestei măsuri cu dreptul la viața privată a persoanelor.
Controlul parlamentar al interceptărilor convorbirilor nu este transparent. Raportul anual al Procurorului General prezentat Parlamentului nu este publicat pe motiv că constituie secret de stat, deși o mare parte din informațiile prezentate în acesta reprezintă informații de interes general.
7. Societatea civilă își exprimă îngrijorarea față de potențialele consecințe negative pe care le poate avea un proiect numit generic Legea „Big Brother” adoptat de Guvern la 30 martie 2016. Organizațiile semnatare au atras atenția asupra faptului că proiectul de lege acordă drepturi extrem de largi organelor de drept în cazul unei liste extinse de infracțiuni, nerespectându-se principiul protecției vieții private și a libertății de exprimare, iar toată povara implementării proiectului de lege este pusă în sarcina furnizorilor de servicii, fără a exista o analiză preliminară a costurilor și eficienței măsurilor, ceea ce va duce la o creștere substanțială a costurilor pentru accesul la serviciile de internet. În același timp, semnatarii apelului conștientizează importanța combaterii infracțiunilor de abuz sexual împotriva copiilor și a terorismului și nu contestă necesitatea îmbunătățirii cadrului legal în aceste domenii, dar accentuează faptul că totuși proiectul de lege depășește cu mult obiectivele urmărite și lasă spațiu pentru abuzuri.